

Előhang a Rakott 2011. november 10-i műsorához

A november 10-i Rakott a betegjogokat elemzi. Három kiindulópont: 1) A 80-as években Medve László egészségügyi miniszter mondta: csak ketten nincsenek megelégedve a magyar egészségüggyel, az, aki ott dolgozik és az, aki betegként oda fordul. /Tájékozottságban és belátásban hozzá mérhető szakminiszter azóta sem volt./ 2) Kb. a XX. századig a gyógyító szabadsággal bíró orvos megfellebbezhetetlen szakmai tekintély volt. A tömegmédiá korában, az internet világában - közvetlen kapcsolat és bizalom híján - sok öntudatos páciens „rendel”: néha holmi szerelőt lát az orvosban, aki történetesen embert generál. 3) Párszáz éve azt kérdezte a doktor: mi baja lehet a betegnek? Ma, sokszor és mindinkább: nekem mi bajom lehet belőle-tőle? Lesz egyensúly? Az orvos utasításának alárendelt beteg pozíciójától a századforduló táján kezdtünk elindulni a páciensi önrendelkezés, tájékozott beleegyezés filozófiája felé. Mindez immár jog is, de legalább annyira cél, irány és igény a romló feltételek béklyójában. A „rendszer” túlélő üzemmódban ketyeg: szétzúllását nagyszerű orvosok kompenzálják, késleltetik. Mi a valóság és a prognózis ott, ahol két nagybeteg: a jogrendszer és az egészségügy találkozik a „boncasztalon”? Vendégek: Dr. Borza Beáta jogász, az Ombudsmani Hivatal főosztályvezetője és Dr. Dósa Ágnes orvos-jogász, az egészségügyi jog egyetemi oktatója. Műsorvezető: Kolláth György.

Adásmenet a Rakott 2011. november 10-i műsorához

Jó estét kívánok! A 35. amatőr órámban, élőben köszöntöm a hallgatót. A mai Rakott a betegjogokat elemzi. Egybeírva ez a kifejezés negatív képzetet kelt: említsük inkább a betegek, a páciensek jogait. Nem minden páciens beteg.

3 hetente jelentkezem, napi aktualításra nincs esély. Kivétel ma, amikor az Ombudsmani Hivatalban délelőtt épp’ a mi témánkban volt színvonalas konferencia. A stúdióban jelen lévők zöme azon részt vett: mód lesz a személyes benyomásokról, tapasztalatokról áttekintést adni. Témánk a rádió fórumán előzetes figyelmet keltett. Köszönjük és az adás során meg utána bátorítjuk a hozzászólásokat. Társ-szerkesztőként bedolgozott a műsor előkészítésébe „Albert”: jó érzéssel idézek a jelzéséből és a feltett, ütős kérdéseiből. Iparkodunk tömör válaszokkal felelni. Biztosan nem lesz mód mindent megbeszélni, ám jövőre visszatérünk a fontos és új témákra, részben új szakértő vendégekkel is. Látom a fórumban: továbbra is áradnak a kérdések, a felvetések, folyt-köv. remélhető.

Három alapozó szemléltetés: 1) A 80-as években Medve László egészségügyi miniszter mondta: csak ketten nincsenek megelégedve a magyar egészségüggyel. Az, aki ott dolgozik és az, aki betegként oda fordul. /Tájékozottságban és belátásban hozzá mérhető szakminiszter azóta se volt. 25 éve az EüM törvény-előkészítő főosztályát vezettem, és utána is mindmáig érdekel(t) az egészségügy joga, közigazgatása, irányítása: ez bátorít minősítésre./ 2) A XX. századig a gyógyító szabadsággal bíró orvos megfellebbezhetetlen szakmai tekintély. A tömegmédiá korában, az internet világában - közvetlen kapcsolat és bizalom híján – ma sok öntudatos páciens „rendel”: néha holmi szervizt, szerelőt /recept-felíró/ lát az orvosban, aki történetesen embert generál. 3) Párszáz éve azt kérdezte a doktor: mi baja lehet a betegnek? Ma, sokszor és mindinkább: nekem mi bajom lehet belőle-tőle? Lesz valaha egyensúly? Az orvos utasításának alárendelt beteg pozíciójától e századforduló táján kezdtünk elindulni a korlátozott páciensi önrendelkezés, a tájékozott beleegyezés filozófiája felé. Mindez immár, 13. éve jog is, de legalább annyira cél, irány és igény a romló feltételek béklyójában. A „rendszer” túlélő üzemmódban ketyeg: szétzúllását nagyszerű orvosok kompenzálják, késleltetik. A kérdések kérdése így: mi a valóság, a trend és a jövőkép ott, ahol két nagybeteg, a jogrendszer és az egészségügy találkozik a „boncasztalon”?

A véleményeket tapasztalatok, életképek determinálják. Jó és rossz példák /nem kitalációk/ következnek pro és kontra, majd együtt igyekezzünk eljutni az egyedi történésektől a normatív,

általános jellemzőkig, a jogi előírásokig és azok rendszerszintű gyakorlatának elemzéséig. Gyűjtéseim:

1) Hétfőn három nagyszerű főorvos-asszony (Dr. Dombi, Dr. Molnár és Dr. Nagy) természetes készséggel elősegítette, hogy két /azaz kettő/ órán belül, ambuláns módon egy kisműtét végbemenjen. Itthon csoda ez, Nyugaton evidencia.

2) Várakozás közben olvasom, hogy 60-80 milliárdos forrás-kivonás: államosítással súlyosbított karcúsítás következik. Ugyanezt olvassa a zsúfolt előtérben még vagy 20-25 személy. Hiány vagy pazarlás van itt valójában? Mi az oka és a kihatása mindennek?

3) Egy kb. 10-12 éve szakvizsgázott, szuper főorvos a főállásában 109.000 Ft-ot keres. Dél előtt küzd a rázúduló beteg-tömeggel, délután, korábban rohan pénzt keresni, megélni. Alig panaszkodik, sajnálja a nála rosszabb helyzetűeket.

4) Szalad a beteg után a műtősnő, s kérleli, jöjjön vissza a műtőbe. Nincs még kész az operáció, csak a doktor úrnak muszáj most telefonálnia.

5) Egy vidéki doki a terhes-gondozásra érkező hölgyeket így fogadta: na, megjöttök a tehenek. A perben az érdekképviselőt akceptálta ezt a viselkedést, a bíróság nem.

6) Orvosi szemmel mégsem a betegjog a bajok gyökere, hanem az, hogy nem patent a szisztéma. Ha az orvos 2 hét múlva rendelné vissza a páciens, aki 2 év múlva jön tönkre menve, ki a felelős a baj súlyosbodásáért?

7) Végül: arany-igazság, hogy amihez jogunk volna, nem biztos, hogy közünk is van hozzá. A jogi és a tárgyi lehetőségek konfliktusa robbanhat. X joga lehet Dr. Y kötelezettsége, de nem borulhatna fel abszolút módon a rendszer. Világos, hogy Dr. Y kiszolgáltatottsága nem erősíti X páciens jogait! A legfőbb, baráti kérdés az adásra készülve ez volt: hát az orvos joga - nem is annyira a pácienssel, mint inkább az állammal szemben – hol van, mikor jön, ki szavatolja? /Idősebbek emlékezhetnek e dalrefrénre: *Doktor úr, a maga szíve sose fáj?*/ Szégyellném ezt játékos feladvánnyá tenni az adás végén: nem játékok ui.

Volna csábítás közös kesergésre, könnyes példatár közre adására. Tartózkodunk mégis a rendszerívü demagógiától, ezért inkább bemutatjuk eme jogainkat és beszélgetünk azok feltételeiről, egy évtizednyi alakulásáról, szűkebb-tágabb összefüggéseiről és prognózisokról. „Albert” a neten listát ad kezünkbe: Idézi az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény II. fejezetét, annak címszavait: /A BETEGEK JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI/ *Az egészségügyi ellátáshoz való jog, az emberi méltósághoz való jog, a kapcsolattartás joga, a gyógyintézet elhagyásának joga, a tájékoztatáshoz való jog, az önrendelkezéshez való jog, az ellátás visszautasításának joga, az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga, az orvosi titoktartáshoz való jog. Zárótétel a törvényben: a beteg kötelezettségei (említsük meg nyomban, leegyszerűsítve az együttműködésének érdekét, kívánalmát).*

Emberi szempontból is adódnak fórumos dilemmák: *vajon megillet-e a beteg joga, ha például csak szűrésen, alkalmassági vizsgálaton veszek részt?* Válasz: igen, lásd pl. a jogosítvány-értékesítést! *A betegséget kell-e gyógyítani, vagy a beteget (válasz: is-is): illetve mindig lehet és kell-e gyógyítani, vagy csak a kezelés marad?* Utóbbira válasz: sajnos nem lehet mindig, mindenkit meggyógyítani, de lemondani senkiről sem szabad, olykor csak a fájdalom enyhítése marad. *Ha megillet a megfelelő szintű ellátás joga, annak elérése menyiben lehet távol tőlem térben és időben?* Válasz: ez az esélyegyenlőség örök dilemmáját veti fel, perfekt állapot sose lesz, érte folyton tenni kell. *Az ellátó személyzetnek is van "joga", ha már létezik "betegjog"?* Válasz: volna, kellene hogy legyen, de nem fordított arányban, nem ellencsapásként a beteg-jogokra. Iszonyú a lemaradás itt. *Mi a teendő, ha az orvos egészséges, a beteg gyógyul, de az egészségügy nagybeteg?* Válasz: eret kellene vágni rajta? Aligha! A délelőttihez hasonló, önálló szimpózium témátára lehetne mindez. Jó ¾ órában iparkodunk választ adni a főbb kérdésekre. Ebben közreműködik két kitűnő szakember, higgadt elemző, diplomatikus, etikus, empátiás hölgy: Dr. Borza Beáta jogász, az Ombudsmani Hivatal fősztályvezetője és Dr. Dósa Ágnes orvos-jogász, több jogág egyetemi

oktatója. Bemutatom vendégeinket: Borza Beáta dr. az ombudsman un. "Méltóság Projektjeinek" a vezetője. Előmozdítja a hajléktalan emberek alapjogai, s emberi méltóságuk védelmét, szakmai gazdája az ún. fogyatékos-ügyi projektnek, továbbá a "Méltó Időskor" programnak, valamint a „Beteg jogaink - egészséges méltóság” jogvédő tevékenységnek. Utóbbi téma sikeres előadója is volt ma, délelőtt. Jutalma egy virágcsokor Szabó prof-tól. Napi egynél többet ebből orvos se írta fel. 10 éve, munkatársaival együtt elhivatottan foglalkozik az egészségügy, a gyermekjogok, valamint minden rászoruló és/vagy margóra szorult társadalmi csoport alapjogi védelmével is.

Dr. Dósa Ágnes tudományos kutató, igazságügyi orvos-szakértő és több egyetemen az egészségügyi jog, a polgári jog és a családjog oktató tanára, az Egészségügyi Tudományos Tanács állandó meghívott szakértője. Kapóra jön, hogy jogász és orvosi kompetenciát egyaránt felmutathat. Szelíd humorára jellemző története: pályája kezdetén a mákszemnyi egészségügyi jogszabályt lefűzte, táskájába tette, s mindenhová vi(he)tte magával. Ma, ha ugyanezt megpróbálná, gurulós bőrönddel kéne maga után húzni a temérdek kötetet. Jogi hitvallása: a betegek jogai nem a kényszertől, hanem a kulturált miliőtől, a képzett és elégedett szakemberek számától és minőségüktől függ, elsősorban.

Ebben a műsorban a kollégák tegeződnek, ha ez nem gond Nektek, folytassuk így. **Köszöntelek a stúdióban Benneteket, szervusztok!Magam is gratulálok Beáta dr-nőnek és kollégáinak a délelőtti teljesítményhez.** És ha már a délelőtti konferenciát említem, hozzászólásában Rácz Jenő úr, a Kórházszövetség elnöke, ex-miniszter szellemesen kifordított és aktualizált egy régi etikai követelmény, latinul mondta, idézném magyarul. A beteg üdve legyen a legfőbb törvény neked. Nos, ez itt és ma: **a pecunia lett...** a többi rész változatlan. Jókedvűen derülni rajta senkinek se sikerült.

Bemelegítésül 2 villámkérdés, gyors választ remélve: 1)Az elmúlt 10-12 év alatt a betegek jogai alapvetően kedvezően alakultak-e, vagy inkább a negatív fejlemények vannak többségében? 2) A makroszintű gazdasági, társadalmi, jogi és a szociális környezet, amely e jogok kerete és determinánsa, hogyan áll és merre tart? E bevezető sarokpontok bővebb válaszaira még visszatérhetünk. *Most megtartjuk az első közszolgálati és kereskedelmi szünetet, de nemsokára jövünk vissza. Folytatódik a Rakott, a betegek jogainak problémáival és vendégeinkkel: Borza Beáta és Dósa Ágnes doktornővel.*

Ebben a második téma-blokkban honi történeti kitekintést és nemzetközi egybevetést kérnék. Mi jellemezte jogi szempontból az ún. szocialista egészségügyet, s benne a beteg helyzetét? A '72-es egészségügyi törvénytől mi vezetett a '97. évi egészségügyi törvény, s adott fejezetének megalkotásához? Jól sikerült jogi tételezés formálódott-e ki a századvégére? Közös kérdés: mik voltak anno és melyek ma ennek a közjogi alapjai, az emberi méltóságra visszavezethető összefüggései? Készült-e átfogó monitoring munka a '97-es törvény élő gyakorlatáról, vagy egyelőre főleg rész-tanulmányok, kontroll-munkák adódnak? Milyen aktivitást fejtett ki az ombudsmani hivatal általánosan és egyedi ügyekben e téren, és summázva mi lett ennek az eredménye? Borza Bea drnő: itt érdemes dióhéjban összegezned a mai konferencia kulcs-mondatait.

Azok az intézmények, melyek a páciensi jogok és érdekek biztosítására jöttek létre, hogyan működtek, miként tevékenykednek ma, illetve miért szűntek meg (a betegjogi képviselőktől az Egészségbiztosítási Felügyeletig tartó ív volna főként ez)? Hát a civil társadalom mit ér s mit ért el itt? Ma a rendezvényen a TASZ reprezentánsa imponáló dolgozatban elemezte mindezt!

Ismét szünetet tartunk, de a hírek után jövünk vissza. Folytatjuk a Rakottat a betegek jogainak témájával, és Borza Beáta és Dósa Ágnes kollégákkal.

Ebben a blokkban vegyük egyenként és összességében is elemzés alá a fontosabb jogokat. Mit jelentenek ezek, mi a fő tartalmuk, és hol szorít a cipő a definiálástól a hétköznapi gyakorlatig? Vizsgálati és kutatói tapasztalatotok szerint mi a lényeg és a helyzet a

tájékoztatás, a beleegyezés, az adatvédelem, a titoktartás, az ún. életvégi döntések, a kapcsolattartás, az ellátás megfelelősége, a bánásmód, s pl. a gyermek és a pszichiátriai betegek speciális jogi problémái, garanciái terén? Beáta: mindezekről, Tóletek hol olvasható bővebben is? Közös kérdés Hozzátok: van-e felmérés arról, hogy mennyiben és mennyire pénzkérdés mindez, lecsupaszítva az orvos-beteg találkozásra akár?

1) Rendszerben lévőnek tűnik-e az állami és önkormányzati szervek eljárása, gyakorlata a betegjogi vitákban? 2) Van-e arra példa, esély, hogy honi jogeset nemzetközi jogvédő fórumok elé kerül?

Elérkeztünk a mai utolsó szünetünkhöz, de nyomban jövünk vissza. Folytatódik tehát és rövidesen be is fejeződik a Rakott, a betegek jogaival, és Borza Beátával, s Dósa Ágnessel. Záró-kérdések következnek. Mit vártok vagy reméltek ezen a sajátos területen a következő 1-3-5 évre előre? Mottó volt a konferencián: az orvoslás jövője. Merre tart a világ, és benne mi magunk? Ami orvosilag már lehetséges, elérhető-e a köznek? A diagnosztika fejlődése, a modern képalkotás lassan bármit feltár, kimutat, de tud-e azután a problémával megbirkózni a gyógyító praxis? A életkor meghosszabbodása milyen új kihívásokat tartogat? Szakmánkra visszatérve pedig, láttok-e indokot új vagy további törvényi módosításra, korszerűsítésre, és pl. megvannak-e ehhez a valódi, korrekt monitoring adatok? Nyílik vagy csorbul-e az a lehetőség, amely az új alaptörvény nyomán e téren képződik?

Meg nem állhatom, hogy a műsor végére be ne csempésszek egy betegjogi tréfát. Az ügyvéd a kórházban halálos betegen tempósan lapozza a Bibliát. Maga meg mit csinál? - kérdezi az orvosa. Joghézagot keresek...Albert és a napisajtó feldobta ismét a paraszolvencia ügyét. Se kiköpni, se lenyelni nem tudjuk, immár 30-40 éve. Az egy csokor virágon felüli ajándék korrupció, bornírt – tervezett – intézményesítése politikai és morális műhiba.

Adásidőnk lepergett. A játék maradt hátra. A játékos feladvány kérdései és megfejtései a következők: 1) Helyes megközelítés-e, hogy a betegjog érvényre jutásának a páciens kötelezettségeinek teljesítése az előfeltétele? **Válasz: Nem.** 2) Létezik-e betegjoga a szabadságvesztés büntetését éppen töltő páciensnek? **Válasz: Igen** (legfeljebb egyes jogai korlátozás alá esnek, éppen a fogva-tartás miatt, pl. az intézmény elhagyásának joga. 3) A klasszikus hipokráteszi eskü bármilyenű megszegése ma, itthon orvosi műhibának számít-e? **Válasz: Nem.**

A csak igenre és nemre leegyszerűsíthető megfejtéseket - az adásbeli elhangzás után - a fórumba várom. A leggyorsabb, perfekt megfejtő sportmezt nyer! Kellemes játékot kívánok! Köszönöm, hogy a vendégeink voltatok: Borza Beáta és Dósa Ágnes doktornők. Köszönöm a Klubrádió két munkatársának: Árva Brigittának és Józsa Péternek is a segítő közreműködést. Boldog névnapot kívánok minden Rékának, és heuréka minden Arielnek. Legközelebbi élő adásunk december 1-én lesz. Ekkor a jogállamiság, a hatalommegosztás alapintézményével, az igazságszolgáltatással, közelebről pedig a bírói függetlenség honi és európai trendjeivel, ún. reformjával és más kihívásaival foglalkozunk. Vendégünk Dr. Badó Attila egyetemi tanár, szegedi intézetvezető, független közjogász, valamint Dr. Bárándy Gergely parlamenti képviselő, az OIT tagja, s a közjog rendszeres elemzője lesz. „Csendestárs” pedig a 2/3-os törvényhozás, mely 2011-ben úgy rajzolja át egy tőle független hatalmi ág igazgatását és státus-viszonyait, hogy az tarvágással ér fel. Szép estét kívánok a hallgatónak. A viszont hallásra: K. Gy. műsorát hallották.